

شناسه	مقررات - رویه اجرایی	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۴/۰۲/۰۱
عنوان موضوع	بررسی مسائل و مشکلات مربوط به آیین نامه مشاغل سخت و زیان آور مصوب ۱۳۸۶		
مرجع طرح موضوع	معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری		
شرح موضوع	<p>اشتغال و بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان آور از گذشته به دلیل آسیب های وارد شده به افراد در اثر فعالیت در این مشاغل، شرایط متفاوتی نسبت به مشاغل عادی داشته است. با توجه به پیشرفت های فناورانه، تمرکز بسیاری از کشورها در موضوع مشاغل سخت و زیان آور، بر سالم سازی محیط کار و رفع عوامل سخت و زیان آور از محیط کار قرار گرفته است. در این کشورها با اتخاذ سیاستهای سالم سازی محیط کار در کنار سایر حمایت های ارائه شده، آسیب های وارد شده به نیروی کار، کارفرمایان و کسب و کارها کاهش یافته است. این در حالی است که برخلاف تجربه بسیاری از کشورها در خارج کردن بخش قابل توجهی از مشاغل از شرایط سخت و زیان آور و تحدید دامنه آنها، دامنه این مشاغل در داخل کشور توسعه پیدا کرده است. گذشته از موضوع تهدید سلامت نیروی کار، لحاظ سنوات ارفاقی برای شاغلین این گروه بدون رعایت محاسبات بیمه ای (اکچوئری) و همچنین دقیق نبودن تعیین مصادیق این مشاغل، تشدید ناترازی مالی صندوق های بازنشستگی را در پی داشته است. با توجه به اینکه شاغلین مشاغل سخت و زیان آور در سنین پایین تری بازنشسته می شوند، به دلایلی همچون عدم کفایت مستمری و وجود توانایی کار بخشی از آنها مجدداً به عنوان نیروی کار با تجربه که هزینه کمتری برای کارفرما دارند، به کارگیری میشوند و این امر موجب تهدید فرصتهای شغلی برای افراد جوان و کم تجربه است. این موارد در کنار مسائلی مانند وجود تبعیض در ارائه مزایای بازنشستگی، ایجاد انواع هزینه برای دستگاههای اجرایی و قضایی (همچون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دیوان عدالت اداری و ...) و ایجاد نارضایتی در ذینفعان، ضرورت بازنگری در قوانین و آیین نامه های مربوط به این بخش را یادآور می شود.</p>		
ایرادات و مشکلات مطروحه	<ul style="list-style-type: none"> - عدم تحقق سالم سازی محیط کار و در نتیجه عدم تحقق صیانت از سلامت نیروی کار - فرایند پیچیده و غیر دقیق تعیین مصادیق و در نتیجه گسترش بی ضابطه دامنه این مشاغل - تأثیر منفی بر بازار کار از طریق افزایش بازنشستگی های پیش از موعد - تبعیض آمیز بودن برخی قوانین این حوزه و ایجاد نارضایتی در جامعه شاغلین و در نهایت تحمیل هزینه های مالی و اجرایی قابل توجه به دستگاههای اجرایی، قضایی و سازمان های بیمه گر 		

بر اساس دعوت‌نامه شماره ۱۶۱/ص ۱۴۰۴ مورخ ۱۴۰۴/۰۱/۳۰ جلسه کارگروه کارشناسی در تاریخ ۱۴۰۴/۰۱/۳۱ با حضور مدیر دبیرخانه شورای گفت‌وگو، معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری، مدیر کل دفتر هماهنگی امور اقتصادی استانداری و سایر مدعوین ذیربط از دستگاه‌های خصوصی و دولتی بر طبق لیست صورت جلسه ارسالی برگزار شد.

اهم مذاکرات این جلسات مربوط به شرح زیر است:

جناب آقای چینی، نایب رئیس محترم کانون کارفرمایان استان:

در مشاغل سخت و زیان آور گروه الف و ب داریم، گروه ب را نمی‌توان شرایطش را برطرف کرد ولی گروه الف را کارفرما می‌تواند شرایطش را برطرف کند، گروه الف مشاغلی که صفت سخت و زیان آور با ماهیت شغلی وابستگی دارد اما می‌توان با به کارگیری تمهیدات بهداشتی، ایمنی و تدابیر فنی مناسب توسط کارفرما سختی و زیان آوری آنها را حذف نمود و گروه ب مشاغلی است که ماهیتاً سخت و زیان آور بوده و با به کارگیری تمهیدات بهداشتی، ایمنی و تدابیر فنی توسط کارفرما صفت سخت و زیان آوری آنها کاهش یافته ولی کماکان سخت و زیان آوری آنها حفظ می‌گردد. بر طبق ماده ۳ آیین نامه مشاغل سخت و زیان آور مصوب سال ۱۳۸۶، کارفرمایان کارگاه‌های دایر که از تاریخ تصویب این آیین نامه تمام یا برخی از مشاغل آنها در کمیته‌های بدوی و تجدید نظر استانی یا شورای عالی حفاظت فنی سخت و زیان آور شناخته شده یا می‌شود، مکلفند ظرف دو سال از تاریخ ابلاغ تصمیم قطعی کمیته یا شورا حسب مورد نسبت به ایمن سازی عوامل و شرایط محیط کار مطابق حد مجاز و استانداردهای مشخص شده در قانون کار و آیین نامه‌های مربوط مصوبه شورای عالی حفاظت فنی و سایر قوانین موضوع در این زمینه اقدام و صفت سخت و زیان آوری مشاغل موضوع الف ماده ۱ را حذف و نتیجه را کتباً به کمیته بدوی موضوع ماده ۸ این آیین نامه برای بررسی و تایید گزارش نمایند، در تبصره این ماده آمده است که وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند کارگاه‌هایی که مشاغل آنها سخت و زیان آور شناخته شده است و یا طبق این آیین نامه سخت و زیان آور تعیین می‌گردد پس از گذشت مهلت مقرر در این ماده بازدید و نتیجه را کتباً به کمیته بدوی استان گزارش نمایند. اما کارفرماها این تبصره را رعایت نمی‌کنند و البته برای این تبصره ضمانت اجرایی هم پیش بینی نشده، همچنین کمبود بازرس هم هست، نتیجه این شده که ما کارگاه‌های گروه الف را که می‌توانستیم ظرف دو سال بعد از تاسیس شرایط سخت و زیان آورش را برطرف کنیم ۳۰ سال است هنوز دارند از گروه الف استفاده می‌کنند، سخت و زیان آور انقدر اپیدمی شده که وقتی در یک واحد یک رسته شغل سخت و زیان آور شناخته می‌شود، سایر کارگران می‌روند تغییر عنوان شغلی می‌گیرند که ما در همین سمت کار کرده‌ایم و این باعث ایجاد یک معضل اساسی شده است.

جمع بندی
جلسه کارگروه
تخصصی
(کارشناسی) به
تاریخ

۱۴۰۴/۰۱/۳۱

در استان ما به عنوان نمایندگان کارگری و کارفرمایی سعی کردیم جلوی این قضیه را بگیریم و از افرادی که برای مشاغل سخت و زیان آور ثبت نام می‌کنند تنها ۵۵ درصد تایید شده‌اند اما استان‌های دیگری هستند که هر ۱۰۰ درصد افراد را مشمول می‌شناسند، صندوق برای پرداخت بازنشستگی این افراد از کارگری پرداخت می‌کند که الان دارد ۳۰ درصد حق بیمه اش را می‌دهد در صورتی که برای مشاغل سخت و زیان آور فقط ۴ درصد گرفته می‌شود و این به زیان صندوق است. باید برای واحدهایی که جدید تاسیس می‌شوند امکانی فراهم شود که اداره بهداشت سریعاً بازرسی کند و برای برطرف کردن صفت سخت و زیان آور تذکر دهد همچنین باید به واحدهایی که الان مشمول سخت و زیان آور و گروه الف هستند با توجه به اینکه دو سال از مدتشان گذشته اخطار داده شود که ظرف مدتی برنامه بریزند و این شرایط را برطرف کنند، هم بهداشت و هم اداره کار نباید به تذکر بسنده کنند و حتماً بازدید کنند و هم قوه قضاییه برای این مورد جرم‌انگاری کند.

جناب آقای محمدی، مدیر کل محترم تأمین اجتماعی استان:

روند فزاینده بازنشستگی‌های سخت و زیان آور در سالیان گذشته از دو جهت سبب ایجاد نگرانی شده است، در مرتبه اول هدف اصلی قانون که ایجاد محیط کار سالم است محقق نشده و دامنه مشاغل سخت و زیان آور بر خلاف اراده قانونگذار مبنی بر کاهش دامنه این مشاغل رو به گسترش است، علاوه بر این موضوع به دلیل برقرار نبودن محاسبات بیمه‌ای، مصارفی برای صندوق‌های بازنشستگی ایجاد شده که منابعی ما به ازای آن ایجاد نشده و سبب ایجاد ناترازی در صندوق‌های بازنشستگی می‌شود، این موضوع باعث تضعیف توانایی مالی صندوق جهت پرداخت سایر تعهدات در بلند مدت خواهد شد. مطابق آمار ارائه شده توسط سازمان تأمین اجتماعی در سال ۱۴۰۳ ۱.۳ درصد از بازنشستگان تأمین اجتماعی استان طبق قوانین مشاغل سخت و زیان آور بازنشسته شده‌اند، به عبارتی ۱.۳ درصد به بازنشستگان پیشین سخت و زیان آور اضافه شده‌اند و در مجموع حدود ۱۹.۵ درصد از کل بازنشستگان استان در این سال بازنشسته مشاغل سخت و زیان آور هستند، با توجه به فرایند پسینی احراز مشاغل سخت و زیان آور آمار افراد شاغل این گروه به صورت رسمی وجود ندارد. هدف اصلی در قانون تبصره ماده ۷۶ موضوع سالم سازی محیط کار است اما آنچه در عمل اتفاق افتاده است عدم تحقق سالم سازی محیط کار و در نتیجه ورود بسیاری از متقاضیان گروه الف به گروه مشاغل سخت و زیان آور بوده است، حدود ۸۰ درصد از بازنشستگان سخت و زیان آور کشور از نوع گروه الف هستند این امر در حالی است که بازنشستگان سخت و زیان آور گروه ب که هدف اصلی در فرایند بازنشستگی و حمایت هستند تنها حدود ۲۰ درصد از سهم بازنشستگان سخت و زیان آور کشور را به خود اختصاص داده‌اند. ضروری است در تصویب این طرح‌ها به محاسبات اکچوئری صندوق توجه ویژه شده و از اجرای طرح‌هایی که سبب ناترازی در صندوق‌ها می‌شوند پرهیز شود، طبق بررسی‌های صورت گرفته در ایران میانگین سالیان پرداخت حق بیمه ۲۴ سال است و این مقدار خیلی کمتر از متوسط جهانی

است، این موضوع بدین معناست که در سنواتی که نیروی کار زودتر از موعد بازنشسته می‌شود حق بیمه پرداخت نمی‌شود، بیشترین فراوانی بازنشستگی در مشاغل عادی در سن ۶۰ تا ۶۴ سال بوده اما این فراوانی در بازنشستگی مشاغل سخت و زیان آور حدود ۴۵ تا ۴۹ سال است. فاصله بین دو قله بازنشستگی در مشاغل عادی و سخت و زیان آور در استان و در کشور حدود ۱۵ سال است. هزینه‌های ایجاد شده در مشاغل سخت و زیان آور را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد، برخی از این هزینه‌ها کمی و قابل محاسبه است و می‌توان میزان آن را برآورد کرد نوعی از هزینه‌ها وجود دارد که به صورت کمی قابل محاسبه نیست اما آثار مهمی بر نیروی کار و بازار کار دارد. همچنین هزینه‌های غیر مالی این موضوع از جمله کاهش امید به زندگی، آسیب به سلامتی نیروی کار، گسترش بیماری‌های شغلی و اختلال در بازار کار از جمله سایر هزینه‌هاست.

بر اساس آمارهای موجود بیشترین هزینه بازنشستگی‌های پیش از موعد در تامین اجتماعی کشور با فاصله قابل توجه نسبت به سایر طرح‌ها مربوط به بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان آور است، طبق آمار منتشر شده حدود ۵۸ درصد از بار مالی بازنشستگی‌ها به تنهایی مربوط به بازنشستگی در مشاغل سخت و زیان آور به موجب قانون اصلاح تبصره ۲ الحاقی ماده ۷۶ قانون تامین اجتماعی است، که علت اصلی فشار بالای هزینه‌های این طرح‌ها را می‌توان از دو جهت بررسی کرد در مرتبه اول به دلیل پرداخت کامل مستمری در کنار دستمزد بالاتر شاغلین سخت و زیان آور مصارف صندوق افزایش می‌یابد. همچنین به دلیل کاهش در سنوات پرداخت حق بیمه به جهت در نظر گرفتن سنوات ارفاقی حق بیمه کمتری به صندوق پرداخت می‌گردد.

از مهمترین پیشنهادهایی که در جهت اصلاح ساز و کار می‌توان ارائه کرد اصلاح در زمان احراز مشاغل سخت و زیان آور، ایجاد ضمانت اجرایی جهت سالم‌سازی محیط کار توسط کارفرمایان در کنار حمایت‌های مشروط، درجه‌بندی مشاغل سخت و زیان آور و اصلاح در ضرایب سنوات ارفاقی، تمرکز بر سامانه به جای فرایند سنتی و کمیته محور تشخیص سخت و زیان آور است، از این رو ضروری است در ارتباط با قانون و آیین نامه مربوطه اصلاحات لازم صورت پذیرد.

یک سری مشاغل هست که با کارهای خیلی سطحی می‌توان رفع صفت کرد و یک سری مشاغل نیاز به فرصت زمانی بیشتری دارد که این‌ها را باید احصا کنیم و نهایتاً مهلت محدودی به کارفرمایان دهیم چون کارفرمایان نمی‌توانند بر طبق قانون ادعای عدم آگاهی داشته باشند، اگر می‌خواهیم بازه زمانی بدیم برای رفع صفت کردن باید سه دسته کنیم دسته‌ای که خیلی راحت می‌توانند رفع صفت کنند (مثلاً تامین ماسک) و بیشتر از یک ماه وقت ندهیم و حداکثر ۶ ماه فرصت دهیم برای رفع صفت.

جناب آقای برزوئیان، مدیر کل محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان:

در استان سال گذشته ۷۶۲۱ درخواست در شعبه بدوی بررسی کردیم، ۳۹۲۹ درخواست تایید شده یعنی ۵۱ درصد و در تجدید نظر ۱۴۴۰ درخواست بررسی و از آن تعداد ۴۰۶ درخواست تایید شده است یعنی ۲۸ درصد. ما با حضور نماینده‌های کارگری و کارفرمایی تمام تلاشمان را کرده‌ایم که منطقی و با دلیل و با سخت‌گیری بررسی کنیم، در بحث رفع صفت در خصوص مواد ۳ و ۶ آیین نامه در استان مکاتبات متعددی با کارفرمایان انجام داده‌ایم ولی چالش ما آنجاست که کارشناس می‌رود واحد را بررسی می‌کند و اعلام می‌کند رفع صفت نشد، در انتهای ماده ۶ گفته شده بر اساس قانون کار ولی در این حوزه در قانون کار هم ضمانت اجرایی نداریم و از وزارتخانه در این خصوص استعلام کردیم و قرار شده است در اصلاح آیین نامه این ضمانت اجرا گنجانده شود اما تا این لحظه ضمانت اجرا نداریم حتی وقتی گزارش هم تنظیم می‌کنیم و ارائه می‌دهیم باز هم اتفاقی نمی‌افتد.

جناب آقای گله داری، معاون بهداشتی محترم دانشگاه علوم پزشکی اصفهان:

در سال ۱۴۰۳، ۹۷ مورد اختاریه برای صنایع صادر کردیم و ۱۱ مورد را به مراجع قضایی معرفی کردیم، از سال ۱۴۰۱ تاکنون ۵۰ مورد از کارفرمایان درخواست رفع صفت داده‌اند که کارشناسان ما بازدید کرده‌اند و بعضی مشمول و برخی دیگر مشمول رفع صفت نشده‌اند. بحث مشاغل سخت و زیان آور صفر و صد است ولی باید برایش درصد مشخص شود و باید آیین نامه اصلاح شود، در خصوص آنهایی که قرار بوده ظرف دو سال رفع صفت شوند برخی مشاغل علی‌رغم تلاش و ورود کارفرما در این خصوص امکان رفع صفت نبوده است، شاید لازم باشد به جز گزینه‌های الف و ب در قانون یک دسته (ج) هم شناسایی شود. مشاغل گروه ب ۱۳ مورد است و دائم هستند و صنف هستند ولی گروه اول شغل هستند یعنی یک فرد در یک کارگاهی ممکن است مشمول سخت و زیان آور شود و همان فرد در یک کارگاه دیگر مشمول نشود، نمی‌توان در کارگاه را بست و کارگران را بیکار کرد چون کارفرما نتوانسته رفع صفت انجام دهد بلکه باید در آیین نامه اصلاح صورت بگیرد. همچنین باید وقتی که ما موارد را به دستگاه قضا معرفی می‌کنیم برای ضمانت اجرا تناسب جرم و مجازات حتماً رعایت شود، باید زمانی را مشخص کنیم که تمام کارفرماها ظرف مدت محدودی مجدداً اندازه‌گیری‌هایشان را انجام دهند و اگر رفع صفت شده از گروه الف خارج شوند و اگر بر اساس اندازه‌گیری‌ها هنوز رفع صفت نشده‌اند و نمی‌توانند رفع کنند (یک گروه نمی‌خواهند و یک گروه از لحاظ فنی نمی‌توانند) تکلیف را مشخص کنند، هر روز دارد کارگاه جدیدی تاسیس می‌شود و اگر جزء گروه مشاغل سخت است در استان اصرار نداشته باشیم اضافه شوند چون این ۱۹.۵ درصد در استان ممکن است ۴۰ درصد بشود.

جناب آقای خسروی، معاون محترم هماهنگی امور اقتصادی استانداری:

پیشنهاد من این است که باید از این دو دستگاه استانی برای پیگیری رفع صفت کردن حمایت کنیم و در دستور کار گروه اقتصاد مقاومتی نیز قرار گیرد تا آرای که صادر می‌شود متناسب با جرم باشد در تاکید بر رفع صفت

کردن و کاهش بنگاه‌های سخت و زیان آور و طرح موضوع در کارگروه اقتصاد مقاومتی جنبه پیشگیرانه داشته باشد.

جناب آقای مشایخ، مدیر محترم بهداشت حرفه‌ای معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی:

کانون کارفرمایان برای کارفرماها ابلاغ کند که در حوزه رفع صفت مشاغل سخت و زیان آور درخواست‌های خود را بدهند، چون خیلی از کارفرماها هستند که اصلاحاتی را هم انجام داده‌اند و رفع صفت هم کرده‌اند ولی شاید مطلع نیستند که این اصلاحات جزء موارد رفع صفت مشاغل سخت و زیان آور است، چون آیین نامه هم گفته که کارفرما مکلف است درخواست دهد یعنی اگر کارفرما درخواست دهد شاید بخش زیادی از مشکل حل شود، در صنایع بزرگ کارفرماها خیلی تمایل به رفع صفت ندارند در صورتی که عوامل فنی خود آن سند می‌توانند رفع صفت انجام دهند بدون اینکه بخواهند از بیرون کسی را بیاورند، باید در صنایع ما کمیته‌های رفع صفت مشاغل سخت و زیان آور تشکیل شود.

جناب آقای ریاحی، مدیر محترم دبیرخانه شورا:

پیشنهاد می‌شود کارگروهی با محوریت اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و عضویت اداره کل تأمین اجتماعی و دانشگاه علوم پزشکی و نمایندگان کانون کارفرمایان و کارگران تشکیل و مشکلات اجرای آیین نامه اجرایی مذکور را احصاء و همراه با پیشنهادات اصلاح قوانین و مقررات مربوطه از جمله اصلاح ضریب پلکانی را حداکثر ظرف مدت دو ماه تهیه و به دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان ارسال نمایند.

۱) کارگروهی با محوریت اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و عضویت اداره کل تأمین اجتماعی و دانشگاه علوم پزشکی و نمایندگان کانون کارفرمایان و کارگران تشکیل و مشکلات اجرای آیین نامه اجرایی مذکور را احصاء و همراه با پیشنهادات اصلاح قوانین و مقررات مربوطه از جمله اصلاح ضریب پلکانی را حداکثر ظرف مدت دو ماه تهیه و به دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان ارسال نمایند.

۲) اتاق‌های بازرگانی، تعاون، اصناف و خانه صنعت، معدن و تجارت در استان نسبت به برگزاری کلاس‌های آموزشی به منظور بهره‌مندی کارفرمایان واحدهای صنعتی و خدماتی از نحوه اجرای آیین نامه اجرایی مذکور حداکثر تا پایان فصل بهار سال جاری اقدام نماید.

۳) کارگروه اقتصاد مقاومتی استان ترتیبی اتخاذ نماید تا پرونده‌های ارسالی از سوی دانشگاه علوم پزشکی و اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان به عنوان متولیان اجرای بخشی از آیین نامه مذکور هنگام رسیدگی قضات محترم تناسب جرایم با جرم صورت گرفته همخوانی داشته باشد.

پیشنهادات

<p>۴) کمیته‌های بدوی و تجدید نظر استانی و شورای عالی حفاظت فنی در استان ترتیبی اتخاذ نمایند که کاهش ضریب موضوع ماده (۸۶) قانون کار رعایت گردد.</p> <p>۵) وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اسرع وقت زمینه دسترسی به اطلاعات مقرری بگیران بیمه بیکاری را به منظور اشتغال مجدد در واحدهای صنعتی خدماتی استان را برای مدیران کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان‌ها در ذیل سامانه جامع روابط کار را فراهم نماید.</p> <p>۶) اتاق بازرگانی اصفهان (مرکز پژوهش و بررسی‌های اقتصادی) با همکاری ادارات کل تأمین اجتماعی و تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مطالعه و بررسی لازم را به منظور کاهش مدت استفاده کارگران از بیمه بیکاری به کمتر از یک سال در طول ۳۰ سال کاری را ظرف مدت سه ماه انجام و به همراه پیشنهادات اصلاح قوانین و مقررات مرتبط جهت تحقق موضوع برای معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری جهت انعکاس به مبادی زیربط قانونی و دبیرخانه شورای گفتگو ارسال نماید.</p>	
<p>- آیین نامه مشاغل سخت زیان آور مصوب ۱۳۸۶/۰۲/۰۵</p>	<p>فهرست مستندات و مدارک پشتیبان</p>